

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation Between Territorial Communities or Authorities / - Strasbourg: Division des publications et des documents, 1980. – 32 p.
2. Транскордонне співробітництво як альтернатива новій «залізній завісі» та конфліктам. – Ужгород: Карпати, 2007. – 145 с.;
3. Гальчинский А. Україна на перехресті геополітичних інтересів / Гальчинский А.– Київ: Знання України, 2002. - 150 с.;
4. Карпатський регіон та його роль в забезпеченні безпеки та співробітництва в Європі // Матеріали міжнародної конференції. - Ужгород: Ліра, 2008. – 230 с.;
5. Кіш Є. Б. Центральна Європа в сучасній системі євро регіональної інтеграції/ Кіш Є. Б. Ужгород: Ліра, 2008.- 420 с.;
6. Макарычев А. С. Пространственные характеристики трансграничной безопасности: концептуальные контексты / Макарычев А. С. //Безопасность и международное сотрудничество в поясе новых границ России. Москва: НОФМО, 2002. - с.15 – 91;
7. Cichocki B. The Eastern External Border of the Enlarged European Union/ Cichocki B. – Warsaw: Batory, 2004. – 153 s.;
8. Slovensko-ukrainská cezhraničná spolupráca: analýza problémov a stratégia rozvoja// - Prešov: Nova, 2006. – 223 s.;
9. Communication and European Frontiers// - Debrecen - Oradea: Oradea University Press, 2011. – 219 p.
10. Martinez, O.J. (1994) The Dynamics of Border Interaction: New Approaches to Border Analysis.- Schofield, C.H. (Hrsg.) Global Boundaries (World Boundaries Series 1). London, New York. 1-15.
11. 4. Ustich S. Analysis and conclusions for the Ukraine-EU borders/ Ustich S. // Ex borea lux? Learning from the Finnish and Norwegian Experience of Cross-border Cooperation with Eastern Neighbours. Prague: ISD, 2012. – p.35-45.
12. Устич С.Кордон, війна та мир в долі сучасного світу/ Устич С.// Ужгород: Карпати, 2010.-326 с.
13. Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація. Ужгород: Ліра, 2012. – 121 с.;
14. Посібник із індексації та моніторингу транскордонного співробітництва. Ужгород: Ліра, 2012. – 94 с.;
15. Індексні дослідження транскордонного співробітництва / - Ужгород: Ліра, 2012. - 244 с.

Черепанова Світлана Олександрівна – доктор філософських наук, доцент, Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка

УДК 37.01.008

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ І ПІЗНАВАЛЬНИЙ ДОСВІД СУБ'ЄКТА КУЛЬТУРИ

Адаптація освітянської галузі України до європейського простору вищої освіти передбачає необхідність оновлення світоглядно-філософських засад пізнання, утвердження гуманітарних цінностей. Філософія освіти функціонує як системне світовідношення і соціокультурне явище, поєднуючи методологію, науку, цінності, національні педагогічні та культурні традиції. В кінцевому рахунку філософія освіти орієнтована на людину. Автором статті обстоюється методологічно доцільною гуманітарно-культуротворча стратегія філософії освіти, в єдності базисних буттєво-ціннісних концептів (людина-наука-культура-мистецтво-стиль мислення) і целепокладання – становлення особистості як суб'єкта культури. Суб'єкт культури формується в певному соціокультурному, освітньо-інтелектуальному, духовно-моральному середовищі, що актуалізує укорінення в національну культуру й відкритість до полікультурної комунікації, сприйняття цінностей інших культур. Пізнавальний досвід суб'єкта культури духовно збагачується через критичне освоєння світової наукової й інтелектуальної традицій, рецепцію освітніх ідей, переклади з іноземних мов.

Ключові слова: філософія освіти, гуманітарно-культуротворча стратегія, суб'єкт культури,

переклад, інтерпретація

ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ПРОБЛЕМА ПЕРЕВОДА И ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ СУБЪЕКТА КУЛЬТУРЫ

Адаптация образовательной сферы Украины к европейскому пространству высшего образования предполагает необходимость обновления мировоззренческо-философских оснований познания, утверждение гуманитарных ценностей. Философия образования функционирует как системное мироотношение и социокультурное явление, объединяя методологию, науку, ценности, национальные педагогические и культурные традиции. В конечном счете философия образования ориентована на человека. Автор статьи отстаивает методологически целесообразной гуманитарно-культуротворческую стратегию философии образования, в единстве базисных бытийно-ценностных концептов (человек-наука-культура-искусство-стиль мышления) и целеполагания – становление личности как субъекта культуры. Субъект культуры формируется в определенной социокультурной, образовательно-интеллектуальной, духовно-нравственной среде, что актуализирует укоренение в национальную культуру и открытость к восприятию ценностей других культур. Познательный опыт субъекта культуры духовно обогащается через критическое освоение мировой научной, интеллектуальной традиций, рецепцию образовательных идей, переводы с иностранных языков.

Ключевые слова: философия образования, гуманитарно-культуротворческая стратегия, субъект культуры, перевод, интерпретация

PHILOSOPHY OF EDUCATION: PROBLEM OF TRANSLATION AND COGNITIVE EXPERIENCE OF SUBJECT OF CULTURE

Adapting educational system of Ukraine to the European higher education space implies the need to update ideological and philosophical foundations of knowledge, and to strengthen values of humanitarian content. Education philosophy functions as a systematic world correlation and socio-cultural phenomenon, bringing together corresponding methodology, science, values, national educational and cultural traditions. Education philosophy is ultimately human-oriented. The author of the article advocates methodologically appropriate humanitarian and cultural-creative strategy of philosophy of education, in unity of the basic existential valuable concepts (a person-science-culture-art- way of thinking) aiming at the formation of the personality as the subject of culture. The subject of culture is formed in a certain socio-cultural educational intellectual spiritual moral dimension which envisages the deep-rooting in the national culture and openness to multicultural communication, understanding other cultures. Cognitive experience of a subject of culture spiritually enriches through a critical exploration of the world scientific and intellectual traditions, reception of educational ideas, translations from foreign languages.

Key words: philosophy of education, humanitarian and cultural-creative strategy, subject of culture, translation, interpretation

Актуальність пропонованого дослідження зумовлюють філософія освіти як галузь гуманітарного знання, європейський вектор трансформації вітчизняної освіти (нова редакція проекту Закону України “Про вищу освіту” № 9855 від 28.12.2011), ідеї філософії освіти у змісті Педагогічної Конституції Європи.

Філософія освіти у кінцевому підсумку орієнтована на людину і функціонує як системне соціокультурне явище. Відношення людини до світу містить теоретичні (знання, ідеї) й практичні аспекти. Соціокультурні процеси, створювані об’єкти, технології втілюють людську суб’єктивність – знання, інтелект, почуття, мислення, волю, переконання тощо. Орієнтація на довгочасні цілі інтегрує пізнання, мотивацію, діяльність, засоби досягнення її результатів, упорядковує людське буття. Філософія освіти, сукупність світоглядних теорій (ідей), наукових, культурних, морально-ціннісних засад зумовлюють не лише сенс і зміст виховання та навчання, а й певний тип особистості (індивідуалістичний – Захід, колективістичний – Схід).

Методологічно доцільною постає гуманітарно-культуротворча стратегія філософії освіти, в єдності базисних буттєво-ціннісних концептів (людина-наука-культура-мистецтво-стиль мислення) та цілепокладання – становлення особистості як суб’єкта культури [9, с.51 – 78]. Таку особистість вирізняє укоріненість у національній культурі й відкритість до світу, духовно-моральне удосконалення, усвідомлена культуротворчість. Культуротворчість реалізується як подолання меж

можливого (пізнання, діяльність), прагнення особистості до досконалості (ідея краси), творення буття засобами культури. Самоорганізація суб'єкта культури зумовлена синергетично. Йдеться про відкритий гуманітарний простір, міждисциплінарні досягнення науки, освіти, культури, мистецтва, нові тенденції взаємодії природи-людини-культури-суспільства-Всесвіту, а саме: діалогічні, комунікативні, інтерсуб'єктивні, екзистенційні, культуротворчі. Особистість постає і суб'єктом впливу на культуру, і об'єктом, що зазнає впливу культури.

До фундаментальних категорій філософії належать категорії “суб'єкт” (лат. *subjectum* – підкладне) і “об'єкт” (лат. *objectus* – предмет, *objectio* – кидаю вперед, протиставляю). Носієм предметно-практичної діяльності постає суб'єкт. Діяльність суб'єкта зумовлена теоретично й духовно-практично. Суб'єкт (особистість, окремі спільноти, суспільство) є джерелом активності, спрямованої на об'єкт. Знання, що виробляє суб'єкт, постійно зіставляється з об'єктом. Будучи даним суб'єктові, котрий пізнає вже у відчуттях, об'єкт постає ніби латентно (приховано), що спонукає творчу активність суб'єкта. Об'єкт протистоїть суб'єктові в його предметно-практичній та пізнавальній діяльності. Суб'єкт є носієм субстанціальних властивостей, що і визначають якісні особливості об'єкта.

Грунтовний аналіз проблеми адекватного перекладу античного терміна “суб'єкт” здійснив відомий дослідник античної філософії та культури російський філософ О. Лосєв (1892–1988). Він наголосив, що “антична культура основана на *позаособистісному* космологізмі”. Тому “латинський термін “суб'єктум” немає жодного відношення до російського слова “суб'єкт”. Що означає “суб'єктум”? Те, що “суб” – під, що *відкинута*, *відкладено* під конкретну якість і властивість, якою володіє ця річ, тобто це не лише сукупність певних властивостей, а й носій цих властивостей. Так це ж об'єкт, а не суб'єкт! Тому перекладати латинське “суб'єктум” російською як “суб'єкт” – безграмотно! Латинське “суб'єктум” відповідає російському “об'єкт”. Тоді як бути з латинським “об'єктум”? А це те ж саме, тільки з іншого боку. Префікс “об” вказує на те, що річ перебуває *перед* нами, ми її ніби своїми очима і руками відчуваємо. Отже, “суб'єктум” – це загалом об'єкт сам собою, а “об'єктум” – такий самий об'єкт, який даний нам у відчуттях. Де ж тут особистість? Ані в латинському “суб'єктум”, ані в латинському “об'єктум” ніякої особистості немає”. Неможливий і переклад латинського слова “індивідуум” як “особистість”. У жодному латинському словнику “індивідуум” не тлумачиться у значенні “особистість”. “Індивідуум” – це просто “неподільне”, “нероздільне”. Стіл складається із дошок, ніжок тощо – це ділене, а з іншого боку стіл як такий неподільний, тобто “індивідуум”. “Індивідуум” – справжній об'єкт, лише взятий з певного боку. Тому жодної особистості об'єктивний опис античного космологізму не виявляє”. В античності також не містять ознак особистості терміни “просопон” або “гіпостасис” (рос. “ипостась”). Префікс “прос” вказує на спрямованість до чогось; “оп” – такий самий корінь, як і в слові “оптичний”, те, що “видно”. “Просопон” – те, що видно очима, має вид, зовнішність. Перекладати цей термін як особистість не можна, адже одній людині властиво декілька таких “просопонів”. Ці терміни потрібно “розуміти по-античному, як такі, що мають космологічний смисл. Усі ці особистості, особистісні властивості є еманация, витікання зіркового неба, ефіру, еманация космологічного абсолюту”... Звідси беззаперечний висновок ученого: “контекст для кожного терміна є принципово все”, і лише досконале знання давньогрецької мови дає право “займатися давньогрецькою філософією” [5, с. 160 – 164, 205]. Аналізуючи досвід класичної філології, О. Лосєв виявив світоглядну особливість давньогрецького мислення. Грецьке слово “айон” звичайно розуміли як злиття двох слів – “аей” (“завжди”) та “он” (“існуюче”). Тобто слово “айон” тлумачилось як “завжди існуюче”, “вічність”, що і донині зустрічається у словниках та коментарях до творів грецьких письменників. Принципово нову етимологію слова “айон” виклав у 1937 р. видатний західноєвропейський лінгвіст Е. Бенвеніст, котрий аргументовано довів, що індоевропейський корінь “ю” або “юн” означає “молодий” (“молодість”). Цей корінь простежується в латинському слові “ювеніс” (“юнак”), німецькому “юнг” (“молодий”), французькому “жен” (також “молодий”), слов'янських мовах – “юний”, “юнак”. Натомість, коли старогрецьке мислення виявляє потребу розрізнити *тимчасове* й *вічне*, старогрецька мова використовує усталений термін у значенні “молодість”. Примітно, що грецька філософська традиція поняття “молодість” не пов'язує з певними віковими ознаками, а трактує виключно у значенні “вічна молодість”. Грецьке “айон” як абстрактне поняття, поєднує дві ознаки – “вічність” і “молодість”. Причому, вільний грек, вітаючись, використовував вираз – “радій”. Тобто сама думка про вічність асоціювалася в нього з вічною молодістю, отже – з активним пізнанням [5, с. 237, 270 – 271].

Необхідність перекладу для збагачення полікультурних зв'язків національної освіти, зазначили Ф. Прокопович, Д. Антонович, М. Грушевський. Сьогодні для України світоглядно-

ціннісного сенсу набуває “Промова про заслуги наук, що прирівнюються до заслуг зброї”, яку Ф. Прокопович свого часу виголосив перед спудеями Києво-Могилянської академії. Він зіставив науку й військово мистецтво, зробив аргументований висновок на користь науки. “Мистецтво миру благородніше мистецтва війни., ніколи не було перемоги, що не приносила б у своєму тріумфі глибокого смутку матерям, дружинам, сім’ям. І якщо тілу приємна їжа, то душі передусім – *п і з н а н н я*, з тією різницею, що їжею можна насититись, а знаннями – ніколи. Найвища радість настає, коли ми набуваємо знання (іноземних мов, культурних традицій тощо). Тоді, наприклад, будучи українцями, ми водночас стаємо родичами римлян, греків, знайомлячись з їхньою поезією, риторикою, філософією, мистецтвом”. Промова вперше надрукована українською мовою 1982 року [6, с. 237, 270 – 271].

Відомий “Лист про гуманізм” М. Гайдегера містить аналіз проблеми від першого гуманізму (латинського) до інших його видів, ураховуючи сучасність, через осмислення сутності буття людини. “Людяна людина” (homo humanus) протиставляє себе “варварській людині” (homo barbarus). Homo humanus тут – римлянин, котрий удосконалює, облагороджує римську “добродійність”, через “засвоєння” запозиченої у греків “пайдей” *. Греки тут – греки пізнього елінізму, чия культура викладалася у філософських школах (“коло знань”, eruditio, “настанови в добрих мистецтвах”, institution in bonas artes. Так, зрозуміла “пайдейя” перекладається через “humanitas”. Людяність, Humanistas – це “гуманізм”: роздуми й турбота про те, аби людина стала людяною; вона не має бути нелюдяною, “негуманною”, тобто відокремленою від своєї сутності. А тому необхідно “повернути слову “гуманізм” буттєво-історичний смисл [8, с. 196, 208 – 210].

Осмислюючи філософію як “творчість концептів”, Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі у дослідженні “Що таке філософія?” зауважили, що “творчість завжди *одинична*, і концепт, як власне філософське творіння, завжди є щось *одиничне*. Цим питання щодо значення філософії постає по-новому. Концепти – завжди особистісне визначення: субстанція Аристотеля, cogito Декарта, монада Ляйбніца, апіорі Канта” [4, с. 10 – 15]. На думку С. Зенкіна (російський перекладач праці “Що таке філософія?”), можливо, слово “концепт” потрібно було перекласти як “поняття”. Проте це достатньо складно, оскільки Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі не пов’язували “концепт” із “розумінням”, а рифмували його з термінами “проспект”, “афект” і “перцепт”; “наука немає концептів”, що не означає відсутність понять у науці. “Концепт” – “специфічний вид понять”, властивий філософії. Тому для інших сфер думки автори використали французькі терміни “notion” (“здум”, “погляд”), “idée” (“ідея”). “Концепти” тут немов самородки думки – це абсолютно просторові форми”. Проблеми перекладу виникли й стосовно “плану іманенції” (поле дії концептів). Російське слово “план” асоціюється як площина. С. Зенкін переклав французький термін “pli” як “згиби”, на відміну від поширеного “складка” * [4, с. 281 – 283].

Пізнавальні й інтелектуальні можливості суб’єкта культури невіддільні від інтерпретації у її філософсько-світоглядному сенсі. Дослідниками розглянуто філософське розуміння інтерпретації (Н. Автономова, В. Федотова). Цікавим є підхід В. Федотової, яка висвітлила “проблеми універсальності інтерпретативної діяльності суб’єкта й співвідношення позатекстових реальностей у сфері культури на прикладі системи освіти”.

Під час перекладу тексту з мови на мову виникають питання адекватного перекладання тексту і перенесення тієї реальності, яку даний текст описує. Стосовно системи освіти також здійснюється певний переклад “чужої” реальності на нашу реальність (йдеться про Росію. – С. Ч.). Найголовнішим недоліком російської освіти (а це вже проблема суспільства загалом) вона вважає те, що тут не перейняли головної функції освіти на Заході: забезпечення вертикальної соціальної динаміки. Освіта не забезпечує становлення середнього класу. Зазвичай у будь-якій західній країні людина, котра закінчила Університет, відразу змінює свій соціальний статус” [7, с. 42 – 43]. Очевидно, вказані

---

* *Пайдейя* (грец. paidéia – виховання, культура) – передусім виховання й освіта дітей, згодом освіта загалом, тобто гармонійний тілесний і духовний розвиток людини, її здібностей, можливостей, талантів.

* *Складка* (франц. pli) – поняття класичної та сучасної філософії (Г. Ляйбніц, М. Гайдеггер, М. Мерло-Понті, Ж. Дельоз, Ж. Деррида, М. Фуко). Складка набуває категоріального статусу в межах філософії постмодернізму; це термінологічний засіб фрагментарного конструктивного подолання і наступної парадигмальної розробки “філософії Іншого”.

положення відображають й стан освіти в Україні.

Два аспекти філософської мови - *професійно-технічний і загальнозначущий*, повернутий до широкої публіки, - розглянула Н. Автономова. Йдеться про те, що “кожна людина – це і носій рідної мови, і користувач та розробник філософської мови. На Заході філософія професійна й академічна є щось зрозуміліше, ніж філософія “для інших”. Значних зусиль доклали Жак Деррида та його колеги для створення Міжнародного філософського коледжу (Париж, 1983), в якому “філософія могла б відкрито взаємодіяти з науками, мистецтвом, не замикається на собі, поєднувати відточений професіоналізм із чуттям “зовнішніх” подій різного рівня... Філософська мова – це частина загальнонаціональної мови, але вона має свою специфіку... Інтелектуальне “занурення в роботу з текстом” засвідчив цікавий “французький культурний і педагогічний досвід, коли дітей з 12–14 років навчають ретельному опрацюванню тексту, аналізу чужої аргументації. Натомість існують принципи відмінності між системою інтелектуальних вимог до зрілості молодого людини в Росії та Франції. В Росії головний іспит на атестат зрілості – *твір з літератури*, у Франції для всіх випускників ліцеїв – *дисертація (міркування) з філософії*”. Нам імponує висновок Н. Автономової, згідно з яким “між раннім викладанням філософії та розвитком громадянської свідомості, а також умінням мислити існує певна відповідність” [1, с. 14, 17 – 20]. Н. Автономовою проаналізовано проблеми пізнання та перекладу, значення структури для сучасної “науково-гуманітарної методології”, структуралізм як “історично-наукове явище”, праці французьких авторів (Ж. Деррида, Ж. Лакан, М. Фуко, К. Леві-Строс) не лише у сенсі перекладу “з мови на мову, з культури на культуру”, а й методології перекладу [2, с. 21, 397 – 399].

Пізнавальний досвід суб’єкта культури і філософська інтерпретація взаємообумовлені. За В. Горським, концептуально вагомою є “інтерпретація по-українськи”. Переклад – це акт “осучаснення минулого” у сенсі розбудови мови сучасної відповідно до задуму творця тексту... Справу можна розглянути так: історик філософії осягає задум мислителя, відображений у тексті, перекладач дбає про розбудову сучасної мови, щоби висловити цей первинний задум уже в іншій мові. Здавалось би, якщо обмежитись такою спрощеною схемою, проблема перекладу постає тим самим за межами власне історико-філософського дослідження... Не може бути, скажімо, авторитетного історико-філософського дослідження філософії Платона, Фоми Аквінського, Т. Гоббса, Ж.-Ж. Руссо чи І. Канта, виконаного людиною, що не володіє відповідно давньогрецькою мовою, латиною, англійською, французькою, чи німецькою. Однак справа перекладу не обмежується проблемами переведення реєстрів національних мов. Мова тексту – багаторівневе утворення. Подолання цих рівнів на шляху осягнення первісного задуму, відображеного в тексті, й становить, по суті, зміст діяльності з його історико-філософського витлумачення... Адекватний переклад містить “сукупність процедур контекстуального аналізу”..., “драбину контекстів” – авторський, – ситуаційний аналіз тексту, спрямований на з’ясування не так того, про що говориться в тексті, а, про що текст мовчить..., розширення горизонтів смислу сучасного українського філософського мовлення-мислення. Звідси необхідність врахувати особливості історико-філософської інтерпретації, ґрунтуючи і завершенням якої є переклад класичного філософського тексту, що не лише покликаний суттєво збагатити українську філософську культуру, а й слугувати підставою піднесення культури філософствування в межах горизонтів смислу, що задаються українською мовою” [3, с. 58, 61].

Висновки та перспективи дослідження: Проблема перекладу методологічно вагома для філософії освіти й педагогічної діяльності, враховуючи європейські виклики й суперечливі глобалізаційні тенденції, спрямовані на уніфікацію людини. Переклад є засобом духовного взаємозбагачення культур, освітніх традицій. Водночас виявляється фаховість перекладача як посередника між культурами. Використання перекладу з метою розвитку крос-культурних мотивацій і навичок під час навчання (по вертикалі, від якомога раннього, в доступних формах, до вищої школи й освіти впродовж життя) суттєво інтелектуалізує пізнавальну діяльність, пошук істини, гармонізує особистісне буття, життєві смисли, ціннісні орієнтири. Безперечно, це позначається на креативних інтенціях суб’єкта культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автономова Н. С. Заметки о философском языке: традиции, проблемы, перспективы / Н. С. Автономова // Вопросы философии. – 1999. – №11. – С. 13–28.
2. Автономова Н. С. Познание и перевод. Опыты философии языка / Н. С. Автономова. – М.: РОССПЭН, 2008. – 704 с.
3. Горський В. С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). Філософські нариси

/ В. С. Горський. – К., 2001. – 236 с.

4. Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? /Ж. Делез, Ф. Гваттари : пер. с франц. и послесловие С. Н. Зенкина. – С.-Пб.: Алетейя, 1998. – 288 с.

5. Лосев А. Ф. Дерзание духа /А. Ф. Лосев. – М., 1988. – 366 с.

6. Прокопович Ф. Промова про заслуги наук, що прирівнюються до заслуг зброї /Ф. Прокопович // Філософська думка. – 1982. – № 1. – С.77–82.

7. Новиков К. Е., Счастливец Р. Л. Специфика философской интерпретации и проблемы перевода. Обзор / К. Е. Новиков, Р. Л. Счастливец // Вопросы философии. – 1999. – №11. – С.42 – 43.

8. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления : пер. с нем. В. В. Библихина / М. Хайдеггер. – М.: Республика, 1993. – 448 с.

9. Черепанова С. О. Філософія освіти. Світоглядно-гуманітарний вимір: людина-наука-культура-мистецтво-стиль мислення: монографія / С. О. Черепанова. – Львів: Світ, 2011. – 408 с.

Чернега Тетяна Миколаївна - кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії, історії і політології ОДАУ

УДК: 113/119:572

ДО ПРОБЛЕМИ З'ЯСУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ СВИТОГЛЯДНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ АНТРОПНОГО КОСМОЛОГІЧНОГО ПРИНЦИПУ

Мета роботи: проаналізувати взаємозв'язок та відмінність існуючих світоглядних інтерпретацій теорії антропного космологічного принципу. Особлива увага приділяється таким сучасним філософським підходам щодо трактування останнього, як синергетика, парадигма еволюціонізму, теорія «космічної інфляції», холізм та редуціонізм у процесі пізнання Всесвіту, парадигма антропоцентризму в контексті різноманітних філософських вчень, науковий креаціонізм, православна телеологія.

Ключові слова: антропний космологічний принцип, антропоцентризм, синергетика, глобальний еволюціонізм, принцип Коперніка, релятивізм, космологія, динамічна система, парадигма креаціонізму, квантова механіка, інформаційний психофізичний монізм, телеологічний аргумент, креативний закон розвитку Всесвіту

К ПРОБЛЕМЕ ОСОБЕННОСТЕЙ СОВРЕМЕННЫХ ИНТЕРПРЕТАЦИЙ АНТРОПНОГО КОСМОЛОГИЧЕСКОГО ПРИНЦИПА

Цель работы: проанализировать взаимосвязь и отличие существующих мировоззренческих интерпретаций теории антропного космологического принципа. Особенное внимание уделяется таким современным философским подходам относительно объяснения последнего, как синергетика, парадигма эволюционизма, теория «космической инфляции», холізм и редуціонізм в процессе познания Вселенной, парадигма антропоцентризма в контексте разнообразных философских учений, научный креаціонізм, православная телеологія.

Ключевые слова: антропный космологический принцип, антропоцентризм, синергетика, глобальный эволюционизм, принцип Коперника, релятивизм, космология, динамическая система, парадигма креаціонізму, квантовая механика, информационный психофизический монізм, телеологический аргумент, креативный закон развития Вселенной

The headline of the article: analysis of existing worldview-based interpretations of the theory of anthropic cosmological principle

Key words: anthropic cosmological principle, anthropocentrism, synergetics, global evolutionism, Copernican principle, relativism, cosmology, dynamical system, creationism, quantum mechanics, informational psychophysical monism, teleological argument

Актуальність існуючих світоглядних інтерпретацій теорії антропного космологічного принципу